

คอลัมน์ “ร่วมด้วยช่วยคิด” ฉบับวันที่ 18 - 20 สิงหาคม 2568

ยิ่งโตยิ่งเหลื่อม: ความจริงรสนมของเศรษฐกิจไทย

วรวิทย์ มโนปิยนันต์

ธนาคารแห่งประเทศไทย

หลังการระบาดของโควิด 19 เศรษฐกิจไทยสามารถกลับมาขยายตัวได้เฉลี่ยปีละ 2.4% ซึ่งถือว่าไม่แตกต่างจากระดับศักยภาพที่ประมาณ 2.6-2.7% ตามที่ธนาคารโลก (World Bank) ประเมินไว้มากนัก อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายทั้งผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปกลับไม่ได้รู้สึกว่าเศรษฐกิจฟื้นตัวเท่าที่ตัวเลข GDP สะท้อนออกมา อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างดังกล่าว บทความนี้ผู้เขียนจึงขอหยิบยกข้อเท็จจริงบางประการ เพื่อช่วยอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนนี้ ดังนี้

(1) แรงงานได้รับส่วนแบ่งในเศรษฐกิจลดลง แม้ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยจะเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ย และรายได้แรงงานขยายตัวเฉลี่ยปีละประมาณ 5% แต่จากข้อมูลรายได้ประชาชาติ พบว่า สัดส่วนรายได้ของแรงงานลดลงจาก 49% ต่อ GDP ในปี 2544-2548 เหลือเพียง 44% ต่อ GDP ในปี 2559-2566 ซึ่งหมายความว่า หากประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ 100 บาท จากเดิมที่แรงงานเคยได้ส่วนแบ่ง 49 บาท จะลดลงเหลือ 44 บาท เท่านั้น ในทางกลับกันภาคธุรกิจมีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นจาก 9% เป็น 14% ในช่วงเวลาเดียวกัน สะท้อนว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจถูกปันส่วนไปให้ภาคธุรกิจมากกว่ากลุ่มแรงงาน

(2) แรงงานมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มรายได้ ไม่เพียงแต่แรงงานจะได้รับส่วนแบ่งจากการเติบโตของเศรษฐกิจน้อยลงเมื่อเทียบกับภาคธุรกิจเท่านั้น หากเจาะลึกในกลุ่มแรงงานด้วยกันยังพบความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อย่างชัดเจน โดยจากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พบว่า ในปี 2566 แรงงานกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด 20% แรก มีรายได้รวมกันคิดเป็น 40% ของรายได้แรงงานทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในสาขาบริหารราชการ การศึกษา และบริการด้านสุขภาพ ในทางตรงกันข้าม แรงงานที่มีรายได้ต่ำสุดจำนวน 50% กลับมีรายได้รวมกันเพียง 30% โดยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำงานในภาคการค้า ก่อสร้าง และภาคเกษตร สอดคล้องกับข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่พบว่า ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อหัวของประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด 20% แรก สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด 20% ถึง 8 เท่า แม้ความแตกต่างนี้จะลดลงจากที่เคยสูงถึง 14 เท่าในปี 2543 แต่ก็ยังสะท้อนความเหลื่อมล้ำที่ยังคงอยู่ในระดับสูง

นอกจากด้านรายได้แล้ว ข้อมูลด้านรายจ่ายยังสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเปราะบางของกลุ่มคนรายได้น้อย เนื่องจากมีรายจ่ายเกือบเท่ารายได้ที่หามาได้ โดยประชากรที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุด 20% มีรายจ่ายสูงถึง 95% ของรายได้ เทียบกับกลุ่มรายได้สูงสุด 20% ที่ใช้จ่ายเพียง 60% ของรายได้เท่านั้น ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดในการออมของคนรายได้น้อย ทำให้เมื่อเกิดวิกฤตอย่างเช่นโควิดที่ผ่านมา คนกลุ่มนี้ไม่มีเงินสำรองมากเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในช่วงที่รายได้ลดลงอย่างมาก จำเป็นต้องกู้เงินเพื่อมาใช้

ง่าย ส่งผลให้ฐานะการเงินเปราะบางขึ้นจากภาระหนี้ที่เพิ่มขึ้น ขณะที่การหารายได้มาเพื่อชำระหนี้ก็ทำได้ไม่
ง่ายเช่นกัน

(3) ธุรกิจใหญ่ครองอำนาจตลาด โดยจากข้อมูลงบการเงินของภาคธุรกิจปี 2566 พบว่า 90% ของ
กำไรและ 80% ของรายได้ของภาคธุรกิจทั้งหมดมาจากกิจการที่มีกำไรสูงสุดจำนวน 1% เท่านั้น ซึ่ง
กิจการในกลุ่มนี้กระจุกตัวอยู่ในไม่กี่สาขาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการค้าและการผลิตอาหาร และนอกจากใน
ภาพรวมแล้ว หากพิจารณาในแต่ละสาขาเศรษฐกิจก็พบว่า กิจการขนาดใหญ่มีส่วนแบ่งกำไรมากกว่า 90% ใน
เกือบทุกสาขาเศรษฐกิจเช่นกัน

ทั้งนี้ การกระจุกตัวของกำไรในบริษัทขนาดใหญ่ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากลักษณะเฉพาะของธุรกิจบาง
ประเภทที่ต้องใช้เงินลงทุนขนาดใหญ่ในการดำเนินกิจการ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ ทำให้กิจการที่อยู่รอด
และสามารถสร้างรายได้และกำไรได้อย่างต่อเนื่องมักเป็นกิจการขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม
ยังพบว่า ในบางสาขาเศรษฐกิจ เช่น โรงแรมและร้านอาหาร ที่กิจการขนาดเล็กและขนาดกลางมีส่วนแบ่ง
รายได้รวมกันมากถึง 40% แต่ในแง่ผลกำไรกลับพบว่า กิจการขนาดกลางมีส่วนแบ่งกำไรเพียง 18% ขณะที่
กิจการขนาดเล็กขาดทุน กรณีนี้อาจเป็นตัวสะท้อนหนึ่งของความไม่เท่าเทียมกันในโครงสร้างเศรษฐกิจไทย ซึ่ง
อาจมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างเรื้อรังที่อยู่กับไทยมาอย่างยาวนาน อาทิ การผูกขาด การบังคับใช้กฎหมาย
และความจริงที่รายเล็กต้องเผชิญต้นทุนทางธุรกิจสูงกว่ารายใหญ่ทำให้แข่งขันได้ยาก

จากข้อเท็จจริงข้างต้น ผู้เขียนจึงอยากชวนคิดว่า ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังกระจุกตัวและ
การจัดสรรผลประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจยังมีความไม่เท่าเทียมกันเช่นนี้ การขยายตัวของเศรษฐกิจ
ที่สะท้อนจากตัวเลข GDP อาจไม่ได้หมายถึงความกินดีอยู่ดีของคนไทยในวงกว้าง ดังนั้น นอกจากมาตรการ
ระยะสั้นที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงในการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางแล้ว ยังจำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อปรับ
โครงสร้างเศรษฐกิจในระยะยาวที่ช่วยให้คนตัวเล็กทั้งรายย่อยและภาคธุรกิจมีโอกาสเติบโต แข่งขันได้
และได้รับการจัดสรรจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม อาทิ การเพิ่มโอกาสเข้าถึงการศึกษาเพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำเชิงโอกาสในระยะยาว มาตรการที่ยกประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรเพื่อลดความเสี่ยงที่รายได้
จะผันผวนตามราคาสินค้าเกษตร การกำหนดค่าจ้างที่สอดคล้องกับทักษะ การสร้าง ecosystem ที่ช่วยให้ราย
ย่อยและธุรกิจขนาดเล็กยกระดับตัวเองได้ผ่านการเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาด การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เพื่อให้เศรษฐกิจไทยปรับไปสู่การเติบโตใน
แบบที่ทุกคนในเศรษฐกิจได้ประโยชน์ไปพร้อมกันและไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

** บทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด**